

VIOLA ARDONE

Il treno dei bambini

รถไฟขบวนเด็ก

วียอลา อาร์โดเน เขียน
นันทวรรณ ชาญประเสริฐ แปล

อ่านฉันทาลี

Viola Ardone

Il treno dei bambini

© 2019 Giulio Einaudi editore

Thai translation copyright © 2023 by Nuntawan Chanprasert

All rights reserved

รถไฟขบวนเด็ก

วioletta อาร์โดเน เขียน

นันทวรรณ ชาญประเสริฐ แปล

มรุรส เพ็ญศรี ตรวจทาน

ศิรินทร์ วงษ์ชื่น พิสูจน์อักษร

วิลาวัณย์ โพธิ์ปี คุมเล่ม

เฉลิมพันธุ์ ปัญจมาภิรมย์ ออกแบบปก

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์อ่านอิตาลี, กรุงเทพมหานคร

พิมพ์ครั้งแรก กันยายน 2566

www.readingitaly.store

Facebook/Twitter/Instagram: ReadingItaly

พิมพ์ที่ บริษัทภาพพิมพ์ จำกัด

จัดจำหน่ายทั่วประเทศโดย

บริษัท อมรินทร์ บুক เซ็นเตอร์ จำกัด

108 หมู่ที่ 2 ถ.บางกรวย - จงถนนอม ต.มหาสวัสดิ์ อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130

โทรศัพท์ 0-2423-9999 โทรสาร 0-2449-9222, 0-2449-9500-6

www.naiin.com

ISBN 978-616-94030-5-0

ราคา 250 บาท

หนังสือเล่มนี้ได้รับเงินสนับสนุนการแปลจากกระทรวงการต่างประเทศและความร่วมมือระหว่างประเทศของอิตาลี

Questo libro è stato tradotto grazie a un contributo per la traduzione assegnato dal Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale italiano.

รถไฟขบวนเด็ก

แต่ จาฮีเม

ภาคแรก

1946

แม่นำหน้า ผมตามหลัง บนตรอกในย่านสปีนญอลี¹ แม่เดินเร็ว และหนึ่งก้าวของแม่ก็เท่ากับสองก้าวของผม ผมมองดูรองเท้าของผู้คน รองเท้าสภาพดี ได้หนึ่งคะแนน รองเท้าขาด หักหนึ่งคะแนน ไม่ใส่รองเท้า ศูนย์คะแนน รองเท้าใหม่ ได้ดาวเป็นรางวัล ผมไม่เคยมีรองเท้าของตัวเองเลย สวมแต่รองเท้าของคนอื่น ซึ่งใส่แล้วเจ็บเท้าเสมอ แม่บอกว่าผมเดินเท้าบิด ซึ่งไม่ใช่ความผิดของผม แต่เป็นเพราะรองเท้าของคนอื่น มันมีรูปทรงของเท้าที่เคยใช้มาก่อนผม รับเอาความเคยชินของเขามา เคยเดินบนถนนสายอื่น เคยเล่นอย่างอื่น แล้วพอตกมาถึงผม มันจะรู้ได้อย่างไรล่ะว่าท่าเดินของผมเป็นแบบไหน และผมอยากเดินไปไหน มันต้องค่อยๆ ปรับตัวให้ชิน แต่ในระหว่างนั้นเท้าผมโตขึ้น รองเท้าเลยเล็กลง และต้องเริ่มต้นกันใหม่

แม่นำหน้า ผมตามหลัง ส่วนจะไปไหนนั้นผมไม่รู้ แม่บอกว่าจะเป็นผลดีต่อตัวผมเอง แต่จริงๆ แล้วผมว่าแม่หลอก เหมือนเรื่องเหาในครานั่น แม่บอกว่าจะ เป็นผลดีต่อตัวผมเอง แล้วผมก็โดนโกนผมจนหัวเหม่งเหมือนลูกเมลอน โชคดีว่าต้อมมาซีโนเพื่อนผมก็โดนโกนผมจนหัวเหม่งเหมือนกัน ด้วยเหตุผลว่าจะ เป็นผลดีต่อตัวเขาเหมือนกัน พวกเพื่อน ๆ ในตรอกพากันล้อเราว่าเราเหมือนหัวกะโหลกออกมาจาก

¹ Quartieri Spagnoli อยู่ใจกลางเมืองเก่าของเนเป็ลส์ (Naples) หรือที่ชาวอิตาลีเรียกว่า นาโปลี (Napoli) ย่านนี้มีพื้นที่ประมาณ 800 ตารางเมตร ประชากรประมาณ 14,000 คน ที่พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นตึกสูงอยู่ระหว่างตรอกแคบๆ

สุสานฟอนตาเนลเล¹ ตอนแรกคือมาซีโนไม่ได้เป็นเพื่อนกับผมหรอกนะ ครั้งหนึ่งผมเห็นเขาแอบหยิบแอปเปิลจากรถเงินของคาปายังคาพอ้อ้ายชายผักผลไม้ที่จัตุรัสแมร์คาโต² ผมเลยคิดว่าเราคงเป็นเพื่อนกันไม่ได้ เพราะแม่อันโตเนียตตาของผมเคยบอกว่า เรายากจนก็จริง แต่ไม่ขโมยของของใคร เพราะไม่อย่างนั้นแล้วเราจะกลายเป็นคนเลว แต่คือมาซีโนเห็นผม เลยแอบหยิบแอปเปิลลูกหนึ่งมาให้ผมด้วย และเนื่องจากว่าแอปเปิลลูกนั้นผมไม่ได้ขโมยใครเขามา แต่มีคนให้มา ผมก็เลยกิน เพราะผมหิวจนตาลาย นับแต่นั้นเราสองคนก็เลยเป็นเพื่อนกันเพื่อนร่วมแอปเปิล

แม่เดินกลางถนนโดยไม่มองพื้นเลย ผมเดินลากเท้าและนับคะแนนของรองเท้าเพื่อให้หายกลัว ผมนับนิ้วถึงสิบ แล้วก็เริ่มใหม่ พอ นับถึงสิบครบสิบรอบจะเกิดสิ่งดีๆ เกมนี้เล่นอย่างนี้ แต่สิ่งดีๆ ที่ว่านั้นยังไม่เคยเกิดขึ้นกับผมเลย คงเป็นเพราะผมนับเลขผิด ผมชอบตัวเลขมาก แต่ไม่ชอบตัวหนังสือเลย ถ้าตัวหนังสืออยู่ตัวเดียวโดดๆ ผมรู้ว่าเป็นตัวอะไร แต่ถ้าผสมกันเป็นคำ ผมจะสับสน แม่บอกว่าโตขึ้นผมต้องไม่เป็นเหมือนแม่ เพราะอย่างนี้แม่ถึงให้ผมไปโรงเรียน ซึ่งผมก็ไป แต่ไม่ค่อยชอบเท่าไร อย่างแรกเลยเป็นเพราะเพื่อนๆ ในห้องตะโกนโหวกเหวก ทำให้ผมปวดหัวกลับบ้าน แถมห้องเรียนก็เล็ก และเหม็นกลิ่นเหงื่อที่เท้า นอกจากนั้นผมยังต้องนั่งนิ่งๆ ที่โต๊ะ และวาดเส้นตรงอยู่เงิบๆ ตลอดเวลา ครูผมกางแหลม เวลาครูพูดจะลากเสียงส และ ซ ยาวๆ ถ้าใครล้อครูก็จะโดนตบกบาล ในช่วงห้าวันผมโดนไปสิบหน ผมนับนิ้วเหมือนเวลานับคะแนนของรองเท้า แต่ไม่ได้อะไรเป็น

¹ Cimitero delle Fontanelle สุสานเก่าแก่ เป็นที่เก็บรวบรวมซากศพของผู้เสียชีวิตจากการระบาดครั้งใหญ่ของกาฬโรคในปี 1656 และอหิวาตกโรคในปี 1836 ในสุสานแห่งนี้ปัจจุบันยังเห็นทิวักและกระดูกกองรวมกันเป็นจำนวนมาก

² piazza Mercato เป็นจัตุรัสเก่าแก่แห่งหนึ่งของเมืองเนเป็ลส์ piazza มีความหมายว่า square ส่วน mercato มีความหมายว่า market

รางวัลสักอย่างเดียว ผมเลยไม่อยากไปโรงเรียนอีก

แม่ไม่ชอบใจ แต่ก็บอกว่าจะอย่างน้อยผมต้องหัดทำงาน แม่เลยส่งผมไปเที่ยวเก็บเศษผ้า ช่วงแรกๆ ผมดีใจ สิ่งที่ต้องทำก็คือ เที่ยวเก็บเศษผ้าเก่าๆ ตามบ้านโน้นบ้านนี้ทั้งวัน หรือไม่ก็หาในถังขยะ แล้วเอาไปให้คาเปเปียร์โรที่ตลาด แต่พอทำได้สามส่วนผมก็เหนื่อยกลับบ้าน จนคิดถึงตบของครูกางแหลม

แม่หยุดอยู่หน้าตึกสี่เทาสลั้บแดงที่มีหน้าต่างบานใหญ่

“ถึงแล้ว” แม่บอก

ผมว่าโรงเรียนนี้สวยกว่าโรงเรียนเดิม ข้างในเงียบและไม่เหม็นกลิ่นเท้าเลย เราขึ้นไปชั้นสาม เขาให้เรานั่งรอนม้านั่งไม้บนระเบียงทางเดิน กระทั่งได้ยินเสียงคนพูดว่า “คนต่อไป” เนื่องจากไม่มีใครขยับเขยื้อน แม่เลยรู้ว่าคนต่อไปคือเรา เราจึงเข้าไปข้างใน

แม่ผมชื่อ อันโตเนียตตา สเปนธินา¹ ผู้หญิงคนที่รอเราอยู่ข้างในเขียนชื่อแม่ลงบนกระดาษแล้วบอกว่า “เหลือที่เดียว” ตอนนั้นผมคิดว่าเดี่ยวแม่ก็จะหันหลังกลับ แล้วเราก็จะกลับบ้าน แต่ปรากฏว่าไม่เป็นอย่างนั้น

“ครูตบบาลหรือเปล่าครับ” ผมถามแล้วเอาสองแขนบังหน้าไว้เพื่อความปลอดภัย ผู้หญิงคนนั้นหัวเราะแล้วหยิกแก้มผมเบาๆ

“นั่งสิ” เธอบอก เราจึงนั่งลงเบื่องหน้าเธอ

ลักษณะท่าทางเธอไม่เหมือนครูคนเก่าของผมเลย คางไม่ยื่น แถมยังยิ้มสวย ฟันก็ขาวเป็นระเบียบ ผมสั่น และสวมกางเกงเหมือนผู้ชายด้วย เราสองคนนั่งเงียบ เธอบอกว่าเธอชื่อ มัดดาเลนา คริสทัวโล แม่คงจำได้ เพราะเธอต่อสู้จนเรารอดพ้นจากการกดขี่ของพวกนาซี แม่พยักหน้า แต่ดูเหมือนแม่ไม่เคยได้ยินชื่อ มัดดาเลนา คริสทัวโลมาก่อน มัดดาเลนาเล่าว่า เธอช่วยปกป้องสะพานในย่านซานิตะไว้ได้ พวกเยอรมันต้องการถล่มมันด้วยโดนาไมต์แต่ไม่สำเร็จ เธอเลยได้รับ

¹ speranza มีความหมายว่า ความหวัง

เหรียญทองแดงกับใบประกาศเกียรติคุณ ผมคิดว่าเธอน่าจะได้รองเท้าคูใหม่มากกว่า เพราะรองเท้าเธอข้างหนึ่งขาดเป็นรู (ศูนย์คะแนน) เธอบอกว่าเราทำถูกแล้วที่ไปหาเธอ มีหลายครอบครัวอายุ ทำให้เธอกับสหายคนอื่นๆ ต้องไปเคาะประตูบ้านเพื่อเกลี้ยกล่อมพวกแม่ๆ ว่า สิ่งนี้ดีสำหรับพวกเธอและลูกๆ หลายบ้านปิดประตูใส่หน้า แถมยังด่าด้วย ผมเข้าใจดีเลย เพราะเวลาผมไปขอเศษผ้าใช้แล้วก็มักโดนด่าเหมือนกัน เธอบอกอีกว่ามีคนจำนวนไม่น้อยไว้ใจพวกเธอ และแม่อันโตเนียตตาของผมก็เป็นผู้หญิงกล้าหาญ และได้ให้สิ่งที่ เป็นของขวัญแก่ลูกชาย ผมไม่เคยได้รับของขวัญเลย ยกเว้นกล่องใส่อุปกรณ์เย็บผ้าเก่าๆ ที่ผมเอามาใส่สมบัติของผมทุกชิ้น

แม่อันโตเนียตตาของผมรอให้ผู้หญิงที่ชื่อมัดดาเลนาคนนี้พูดจบ เพราะเรื่องคุยแม่ไม่เก่ง มัดดาเลนาบอกว่าเราต้องให้อากาศแก่เด็กๆ แต่ผมอยากให้เธอให้ขนมปัง น้ำตาลและริค็อตตา¹ มากกว่า ผมเคยกินหนหนึ่งในงานเลี้ยงของพวกอเมริกัน ครั้งนั้นผมแอบเข้าไปกับต้อมมาซีโน (รองเท้าเขาเก่า หักหนึ่งคะแนน)

แม่เงิงเงียบ มัดดาเลนาจึงพูดต่อไปว่า มีการจัดรถไฟขบวนพิเศษสำหรับพาเด็กๆ เดินทางขึ้นเหนือ แม่จึงตอบว่า “แน่ใจหรือจ๊ะ เจ้าคนนี้มันเด็กนรกนะ” มัดดาเลนาบอกว่าจะให้เด็กอย่างพวกเราขึ้นรถไฟไปเป็นจำนวนมาก “ไม่ได้มีแต่ผมคนเดียว

“ถ้างั้นก็ไม่ใช่โรงเรียนนะสิ!” ในที่สุดผมก็เข้าใจ ก็เลยยิ้มได้ แม่อันโตเนียตตาของผมไม่ยิ้ม

“ถ้านันมีทางเลือกอื่น ฉันก็คงไม่มาที่นี้หรอก ฉันมีมันคนเดียว ช่วยดูให้ทีก็แล้วกันว่าต้องทำยังไง”

จากลับแม่ยังเดินนำหน้าผมเหมือนเดิม แต่ช้าลง เราเดินผ่านแผงขายพิซซายัดใส่ทอด ทุกครั้งผมจะเคาะเสื้อแม่และร้องให้ไม่หยุด

¹ ricotta ทำจากหางนมที่เหลือจากการผลิตชีส (cheese) สีขาว เนื้อนุ่ม รสมัน นิยมนำไปยัดใส่อาหารทั้งคาวและหวาน

จนกว่าจะโดนตบเสียวทีหนึ่ง ครั้งนี้แม่หยุดเดิน

“เอาไส้ ซิชโซลี¹ กับ ริค็อตตา” แม่บอกเด็กหนุ่มที่อยู่หลังแผง
“จิ้นเดียวนะ”

ครั้งนี้ผมไม่ได้ร้องเออะอะไร ผมคิดว่าถ้าแม่ซื้อพิซซ่าทอดให้ผม
ในตอนสายๆ อย่างนี้จะต้องมีเรื่องไม่ดีซ่อนอยู่แน่ๆ

เด็กหนุ่มห่อพิซซ่าสี่เหลี่ยมอร่ามเหมือนดวงอาทิตย์และจิ้นใหญ่
กว่าหน้าผม ผมรับไว้ด้วยสองมือ เพราะกลัวว่าจะทำมันตก มันร้อน
และหอม ผมเป่า กลิ่นน้ำมันเข้าจมูกและปากผม แม่ นั่งลงจ้องหน้าผม

“เอ็งได้กินแล้วนะ ตอนนี่เอ็งก็โตแล้ว กำลังจะอายุครบ 8 ขวบ
สถานการณ์ของเราเป็นยังไงเอ็งก็รู้”

ผมใช้หลังมือเช็ดน้ำมันที่เปื้อนหน้า

“ให้แม่ชิมบ้างสิ” แม่บีไปนิดหนึ่ง จากนั้นก็ลุกจิ้น เรากลับบ้าน
ผมเดินไปโดยไม่ถามอะไรเลย เมื่อนำหน้า ผมตามหลัง

¹ ciccioli สูตรของชาวเนเปิลส์คือทำจากเนื้อหมูส่วนท้องจิ้นใหญ่ โดยไม่เอาหนังและ
ส่วนที่เป็นเนื้อ จิ้นแรกนำไปเจียวเพื่อเอาน้ำมันออก จากนั้นนำไปอัดก้อนกันหนาๆ
นานประมาณ 24 ชั่วโมง เวลารับประทานจะฉีกเป็นแผ่นบางๆ แล้วหันเป็นจิ้นเล็กๆ
อีกทีหนึ่ง ชาวเนเปิลส์นิยมใช้ยัดไส้พิซซ่าทอด

เราไม่พูดถึงมัดดาเลนาอีกเลย ผมคิดว่าแม่คงลืมไปแล้ว หรือไม่ก็เปลี่ยนใจ แต่ปรากฏว่าสามสี่วันต่อมามีแม่ชีมาที่บ้านเรา บาทหลวงเจนาโรส่งมา แม่แอมมองอยู่หลังกระจกประตู

“นางชีโพกผ้านั้นจะเอาอะไรละที่นี่”

แม่ชีเคาะประตูอีกครั้ง แม่เลยวางผ้าที่กำลังเย็บอยู่ลง แล้วไปเปิดประตู แต่เปิดเป็นช่องเล็กๆ พอให้แม่ชียื่นหน้าเหลืองอ๋อยเข้ามาได้เท่านั้น แม่ชีถามว่า เข้าไปได้ไหม แม่พยักหน้า แต่ดูออกว่าไม่ค่อยชอบใจนัก แม่ชีบอกว่าแม่เป็นชาวคริสต์ที่ดี พระเจ้ามองเห็นทุกคนและทุกอย่าง และบอกว่าเด็กไม่ใช่สมบัติของแม่หรือพ่อ แต่เป็นบุตรของพระเจ้า พวกคอมมิวนิสต์เหล่านั้นต้องการให้พวกเราเด็กๆ ขึ้นรถไฟไปรัสเซีย แล้วตัดแขนตัดเท้าเรา และไม่ให้เราได้กลับมาบ้านอีก แม่ไม่ตอบ แม่เงยบึ้งมาก สุดท้ายแม่ชีก็อารมณ์เสียและกลับไป

ผมถามขึ้นว่า “แม่จะส่งผมไปรัสเซียจริงๆ เหรอ”

แม่เย็บผ้าต่อ และพึมพำกับตัวเองว่า “รัสเซียที่ไหนกัน... ฉันไม่รู้จักทั้งฟาสซิสต์ทั้งคอมมิวนิสต์ ไม่รู้จักแม้กระทั่งบาทหลวงและบิชอป” กับคนอื่นแม่พูดน้อย แต่ถ้าพูดกับตัวเองแม่จะพูดเยอะ “ที่ผ่านมามีฉันรู้จักแต่ความหิวและความลำบาก... อยากจะเห็นนักเขียนว่าถ้านางชีโพกผ้านั้นมีลูกและไม่มีผู้ชายอยู่ข้างๆ จะเป็นยังไง ใครไม่มีลูกก็พูดง่ายนะ แล้วตอนที่ลูยจิลูกชายของฉันป่วยนะ นางอยู่ไหน”

ลูยจิก็คือพี่ชายของผม ถ้าเขาไม่ดันป่วยเป็นโรคหอบหืดจนเสียชีวิตตั้งแต่เล็กๆ ตอนนี้เขาก็จะโตกว่าผมสามปี ดังนั้นพอผมเกิด ผมก็เลย

เป็นลูกคนเดียว แม่แทบไม่เคยเอ่ยถึงเขาเลย แต่วางรูปถ่ายของเขาไว้บนตู้ลิ้นชัก และวางตะเกียงเทียนไว้ด้านหลัง แม่ซันดรัลโยนาเป็นคนเล่าเรื่องพี่ลูยจิให้ผมฟัง แม่ซันดรัลโยนาเป็นคนใจดี อาศัยอยู่ในตึกฝั่งตรงข้าม แม่เสียใจมาก จนใครๆ ต่างก็คิดว่าแม่คงไม่มีวันทำใจได้ แต่ต่อมาผมก็เกิด และแม่ก็ดีใจ แม้ว่าผมจะไม่ได้ทำให้แม่ดีใจเท่ากับพี่ลูยจิกก็ตาม เพราะไม่อย่างนั้นแล้วแม่คงไม่ส่งผมไปรัสเซีย

ผมออกจากบ้าน ไปหาแม่ซันดรัลโยนา แก่รู้ทุกอย่าง และถ้าเรื่องไหนไม่รู้ แก่ก็จะไปถามคนอื่น แก่บอกว่าไม่เป็นความจริงที่เขาคจะพาผมไปรัสเซีย แก่รู้จักมัดดาเลนา คริสทัวโลและผู้หญิงกลุ่มนั้น พวกเขาอยากช่วยเหลือเรา อยากให้เรามีความหวัง แต่ผมจะเอาความหวังมาทำอะไร นามสกุลผมก็มีความหมายว่าความหวังอยู่แล้ว เพราะผมนามสกุล สเปรินซา เหมือนแม่อันโตเนียดตาของผม ส่วนชื่อนั้น ผมชื่ออเมริโก พ่อผมเป็นคนตั้งให้ ผมไม่เคยรู้จักพ่อ และพอมผมถามถึงพ่อที่ไร แม่จะเงยหน้าขึ้นฟ้าเหมือนเวลาฝนตกแล้วแม่เก็บผ้าที่ตากไว้ไม่ทัน แม่บอกว่าพ่อเป็นคนเก่งมาก พ่อไปเสี่ยงโชคที่อเมริกา

“พ่อจะกลับมามั๊ย” ผมถาม

“สักวันก็ต้องกลับ” แม่ตอบ พ่อไม่ทิ้งอะไรไว้ให้ผมเลยนอกจากตั้งชื่อให้ แต่ก็ยังดีที่ไม่มีอะไรเลย

ตั้งแต่คนในตรอกรู้เรื่องรถไฟ เราก็หาความสงบสุขไม่ได้เลย แต่ละคนพูดไปคนละทาง บางคนรู้ว่าเขาคจะพาเราไปขาย แล้วส่งไปทำงานในอเมริกา บางคนบอกว่าเราจะได้ไปรัสเซีย แล้วเขาคจะเอาเราใส่เตาเผา บางคนได้ยินมาว่าเขาคจะส่งแต่เด็กไม่ตีไป ส่วนเด็กดีจะได้อยู่กับแม่ บางคนไม่สนใจเรื่องนี้เลย และยังคงทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้นเพราะเขาไม่รู้ ผมเองก็ไม่รู้เหมือนกัน แม้ว่าคนในตรอกจะเรียกผมว่าโนเบล เพราะผมรู้อะไรเยอะแยะไปหมด ทั้งๆ ที่เลิกไปโรงเรียนแล้วผมเรียนรู้สิ่งต่างๆ ตามถนน ตะลอนไปทั่ว ได้ยินได้ฟังเรื่องราวต่างๆ สอดรู้เรื่องของคนอื่น ก็ไม่มีใครรู้มาตั้งแต่เกิดนี่นา

แม่แอนโตเนียตตาของผมไม่อยากให้ผมเอาเรื่องของแม่ไปเที่ยวเล่า ผมจึงไม่เล่าให้ใครฟังเลยว่าได้เตียงของเรามีหูกาแพของคาเปเฟียร์โร หรือแม้แต่เรื่องที่ว่าตอนบ่ายๆ เขามาบ้านเรา แล้วปิดประตูอยู่ในบ้านกับแม่ ไม่รู้เขาบอกเมียเขาว่าอย่างไร คงบอกว่าไปเล่นบิลเลียดละมัง เขาให้ผมไปอยู่นอกบ้าน บอกว่าเขากับแม่ต้องทำงาน ผมก็ไปเที่ยวเก็บเศษผ้า ทั้งผ้าขาด ผ้าที่เขาทิ้งแล้ว และเครื่องแบบทหารอเมริกันเก่าๆ เป็นของสกปรกและมีเห็บอยู่เต็มไปหมด ช่วงแรกๆ ที่คาเปเฟียร์โรมา ผมไม่อยากออกไปนอกบ้าน ผมยอมไม่ได้ที่เขาออกมาคำสั่งในบ้านผม แต่แม่บอกว่าผมต้องเคารพเขา เพราะเขารู้จักคนใหญ่คนโต และเพราะเขาเลี้ยงดูเรา แม่บอกว่าเขาทำมาค้าขายเก่ง และผมต้องเรียนรู้จากเขา เขาให้คำแนะนำแก่ผมได้ ผมไม่ตอบแต่นับจากวันนั้น เขามาเมื่อไร ผมก็จะออกไปข้างนอก เศษผ้าที่ผมเก็บได้นั้น ผมเอากลับไปบ้าน แม่ต้องซัก ขยี้แล้วขยี้อีก แล้วเย็บซ่อมแซม จะได้เอาไปให้คาเปเฟียร์โร เขาตั้งแผงที่จัตุรัสแมร์คาโต ขายผ้าเหล่านั้นให้คนที่ยากจนน้อยกว่าเรา ระหว่างนี้ผมก็มองรอบๆ คนอื่นแล้วนับคะแนนโดยใช้นิ้วช่วย ถ้านับถึงสิบครบสิบรอบเมื่อไร จะเกิดสิ่งดีๆ ขึ้น เช่น พ่อผมจะร่ำรวยกลับมาจากอเมริกา แล้วผมนี่แหละจะเป็นคนปิดประตูให้คาเปเฟียร์โรไปอยู่นอกบ้านเอง

แต่ครั้งหนึ่งเกมนี้ก็แสดงผลจริงๆ หน้าโรงละคร *ซานคาร์โล* ผมเห็นผู้ชายคนหนึ่งสวมรองเท้าใหม่เอี่ยมจนได้หนึ่งร้อยคะแนนเต็ม แล้วพอผมกลับถึงบ้านก็เจอคาเปเฟียร์โรอยู่นอกประตู แม่ผมเห็นเมียเขาเดินถือกระเป๋าใหม่อยู่บนถนนเร็ดติฟีโล

คาเปเฟียร์โรบอกว่า “เอ็งต้องรู้จักรอ แล้วก็ถึงตาเอ็งเหมือนกัน”

แม่ตอบว่า “แต่วันนี้เอ็งรอไปก่อน”

วันนั้นแม่ไม่ให้เขาเข้าบ้าน คาเปเฟียร์โรอยู่หน้าบ้าน เขาจูดุบหูรีสูบ แล้วเดินเอามือถือวางกระเป๋า ผมตามเขาไป แค่อายุจะเห็นเขา

หน้าเศร้า

ผมพูดกับเขาว่า “วันนี้หยุดเหรอ คาเปเฟียร์โร ไม่ทำงานเหรอ”

เขานั่งยองๆ ลงข้างหน้าผม ดูนุหรีทีหนึ่ง แล้วพอเขาหายใจออก ก็มีควันออกจากปากเขาเป็นวงแหวนเล็ก ๆ มากมาย

“ไอ้หนู” เขาพูด “ผู้หญิงก็เหมือนกับไวน์ ถ้าเราไม่เป็นนายมัน มันก็จะเป็นนายเรา และถ้าเราให้มันเป็นนาย เราก็จะเสียดิ กลายเป็นทาสของมัน ข้านั้นเป็นคนอิสระ และจะเป็นตลอดไป ไปร้านเหล้ากัน ไอ้หนู วันนี้ข้าจะให้เอ็งกินไวน์แดง วันนี้คาเปเฟียร์โรจะทำให้เอ็งเป็นผู้ชายเต็มตัว!”

“น่าเสียดายจัง คาเปเฟียร์โร ผมไปด้วยไม่ได้ ผมมีงานต้องทำ”

“อย่างเอ็งมีอะไรต้องทำรี”

“ผมก็ต้องไปเก็บเศษผ้าเหมือนเดิมนั้นแหละ ถึงมันจะขายได้ ไม่ก็ตั้งค์ แต่ก็ทำให้เรามีอะไรกิน ขอตัวก่อนนะครับ”

ผมทิ้งเขาไว้คนเดียวขณะที่มันควนุหรีจางหายไปนอากาศ

เศษผ้าที่ผมหามาได้นั้นผมเอาใส่ตะกร้าที่แม่ให้มา เนื่องจากว่า ถ้าตะกร้าเต็มก็จะหนัก ผมเลยเอาเทินหัว เหมือนที่ผมเห็นพวกผู้หญิงในตลาดทำกัน แต่เทินวันนี้พุงนี้ นานเข้าผมตรงกลางหัวก็ร่วงหมด ผมว่าเป็นเพราะอย่างนี้แม่ถึงโกนหัวให้ผม มีเหาที่ไหนกัน

ระหว่างเที่ยวหาเศษผ้าฉันผมถามเรื่องรถไฟจากคนโน้นข้าง คนนี้ข้าง แต่ไม่ได้เรื่องได้ราวอะไรเลย คนหนึ่งบอกขา อีกคนบอกดำ ส่วนตีอมมาซีโนก็ยงยืนยันคำเดิมว่า เขาไม่จำเป็นต้องไป เพราะที่บ้านเขาไม่ขาดเหลืออะไรเลย และแม่อาร์มิตาของเขาก็ไม่เคยต้องขอใครกิน แม่ปากืออเคียซึ่งเป็นหัวหน้าของคนในตรอกเราบอกว่า สมัยที่ยังมีกษัตริย์อยู่นั้นไม่เคยเกิดเรื่องพรรค์นี้ แม่ไม่ขายลูกตัวเองกิน แกบอกที่ไม่มีอีกแล้ว *ศักดิ์-ศรี* พอแกพูดคำนี้ทีไรจะเห็นเหงือกสีน้ำตาลกับฟันเหลืองๆ ซึ่งเหลืออยู่ไม่กี่ซี่ และน้ำลายก็กระเด็นออกมาจากช่องฟันหลอ ผมว่าแม่ปากืออเคียคงขี้เหร์มาตั้งแต่เกิด เลยไม่เคยมีฟัน แต่

เรื่องนี้พูดไม่ได้ เพราะเป็นปมด้อยของแก รวมทั้งเรื่องที่แกไม่มีลูกด้วย แกเคยเลี้ยงนกโกลด์ฟิنش์ แต่มันบินหนีไป เรื่องนกโกลด์ฟิنش์ก็พูดกับแม่ปากออเคียไม่ได้เหมือนกัน

แม่ซันดรัลโยนาเองก็ยังเป็นนางสาว ไม่มีใครรู้ว่าเพราะอะไร บางคนบอกว่ามีผู้ชายหลายคนมาขอแต่งงานด้วย แต่แกไม่ยอมตัดสินใจเลือก สุดท้ายก็เลยอยู่ตัวคนเดียว เพราะความจริงแล้วแกรวยมาก เลยไม่อยากแบ่งเงินให้ใคร บางคนบอกว่าแกเคยมีแฟน แต่แฟนแกตาย บางคนก็บอกว่าแกเคยมีแฟนแต่ต่อมาได้รู้ว่าเขาแต่งงานแล้ว ผมว่าเป็นเรื่องเสียดายทั้งนั้น

มีอยู่ครั้งเดียวเท่านั้นที่แม่ปากออเคียกับแม่ซันดรัลโยนามีความคิดเห็นตรงกัน เป็นตอนที่พวกเยอรมันขึ้นเนินมาหาของกิน จนถึงในตรอกของเรา ทั้งสองคนแอบใส่ขี้กบพิราบในเค้กคาซาติเอลโล โดยบอกว่าเป็นชิซโซลี ซึ่งเป็นอาหารประจำถิ่นของเรา พวกเยอรมันกินไปพูดไปว่า *กูท กูท!* ขณะที่แม่ปากออเคียกับแม่ซันดรัลโยนาเอาศอกกระทู้กันแล้วแอบหัวเราะ เราไม่เห็นพวกเยอรมันอีกเลย ไม่มาแกล้งแค้นด้วยซ้ำ

แม่อันโตเนียตดาของผมไม่เคยขายผมให้ใคร แต่สองสามวันหลังจากที่แม่ซีมาหาเรา พอผมกลับถึงบ้านพร้อมกับตะกร้าผ้า ผมก็เห็นมัดดาเลนา คริสทัวโลคนนั้นอีก นั่นยังงั้นละ ผมคิด เขาจะมาซื้อผมไปด้วย! ระหว่างที่แม่คุยกับมัดดาเลนาอยู่นั้น ผมเดินไปเดินมาอยู่ในห้องเหมือนคนสติไม่ดี และถ้าสองคนนั้นถามอะไรผม ผมก็จะไม่ตอบ ไม่ก็แกล้งพูดติดอ่าง ผมอยากให้ตัวเองดูเหมือนคนไม่สมประกอบ จะได้ขายไม่ออก เพราะใครเล่าจะโง่ซื้อเด็กติดอ่างหรือไม่สมประกอบ

มัดดาเลนาบอกว่าเธอเองก็เคยยากจน และตอนนี้ก็ยังยากจนอยู่ บอกว่าความหิวไม่ใช่ความผิด แต่เป็นความอยุติธรรม และบอกว่าพวกผู้หญิงต้องรวมตัวกันทำสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น แต่แม่ปากออเคียพูดอยู่เสมอว่า ถ้าผู้หญิงทุกคนไว้ผมสั้นและสวมกางเกงเหมือนแม่มัดดาเลนา

คนนั้น โลกจะอลหม่าน แต่ผมว่านะ ขนาดคนพูดเองยังไว้หนวดเลย! ส่วนมัดดาเลนาไม่มีหนวด ปากเธอแดงสวย และฟันก็ขาว

มัดดาเลนาพูดเบาๆ บอกแม่ว่าเธอรู้เรื่องของแม่ และรู้ว่าแม่อุตรอมใจขนาดไหนจากเคราะห์ร้ายที่ประสบ และผู้หญิงด้วยกันต้องช่วยเหลือกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน แม่อันโตเนี่ยตาดตาของผมน้องมองผนังตรงจุดที่ไม่มีอะไรเลยนานสองสามนาที ผมรู้ว่าแม่กำลังคิดถึงพี่ลูยจิ

เคยมีผู้หญิงคนอื่นๆ มาที่บ้านเราก่อนหน้ามัดดาเลนาแล้ว แต่พวกเธอไม่ได้ไว้ผมสั้น และไม่ได้สวมกางเกง เป็นผู้หญิงจริงๆ แต่งตัวดี ผมบลอนด์ พอพวกเธอเข้ามาในตรอก แม่ซันดรัลโยนา ก็ทำปากเบ้ พูดว่า พวกคุณนายใจบุญมาแน่ะ ตอนแรกพวกเราดีใจเพราะพวกเธอเอาถุงอาหารมาให้ แต่ต่อมาเราก็ได้รู้ว่าในถุงไม่มีพาสต้า หรือเนื้อสัตว์หรือชีส มีแต่ข้าวสาร ข้าวสาร และข้าวสาร พอพวกคุณนายใจบุญเห็นว่าไม่มีใครอยากได้อีกแล้ว พวกเธอก็บอกว่่านั้นเป็นผลิตภัณฑ์ของชาติที่พวกเธอกำลังช่วยกันรณรงค์ให้หันมากิน เมื่อพวกเธอมาเคาะประตู แล้วคนเริ่มไม่เปิดให้ แม่ปากอือเอียบอกว่าเรา "ไม่รู้จักสำนักในบุญคุณคน ไม่สมควรจะได้อะไรเลย และไม่มีอีกแล้ว คักดี-ศรี" แต่แม่ซันดรัลโยนาบอกว่า พวกนั้นเอาข้าวสารมาเหยยหยันเรา และทุกครั้งที่มีใครจะให้สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อแก แกจะพูดว่า คุณนายใจบุญมาแน่ะ!

มัดดาเลนาสัญญาว่าอยู่บนรถไฟเราจะสนุก และครอบครัวทางเหนือและตอนกลางของอิตาลีจะดูแลเราเหมือนลูก พวกเขาจะเลี้ยงดูเราและให้เสื้อผ้ากำบังรองเท้าใหม่ (สองกะแนน) ผมเลยหยุดติดอ่างและเลิกเป็นคนสติไม่ดี พูดออกไปว่า "แม่ ขายผมไปเถอะ!" มัดดาเลนาอ้าปากสีแดงกว้าง แล้วก็หัวเราะ แต่แม่อันโตเนี่ยตาดตาของผมน้องหลังมือตบผมผัวะ ผมเอามือแตะหน้าตัวเองซึ่งร้อนผ่าว ไม่รู้เพราะโดนตบหรือเพราะอาย มัดดาเลนาหยุดหัวเราะ เอามือแตะแขนแม่ แม่หุดแขนพรวด เหมือนเวลาโดนหม้อร้อนๆ แม่ผมไม่ชอบให้ใครแตะ

ต้องตัว แม้จะเป็นการลู่โล่เพื่อปลอบโยนก็ตาม ต่อมามัดดาเลนาพูดด้วยน้ำเสียงจริงจัง บอกว่าเธอไม่ได้จะซื้อผม พรรคคอมมิวนิสต์กำลังทำสิ่งที่ไม่มีใครเคยทำมาก่อน และจะคงอยู่ในประวัติศาสตร์ ทุกคนจะจดจำไปอีกนานหลายปี ผมถามว่า เหมือนเรื่องเค้กใส่จิ้งกัฟิราบหรือเปล่า แม่จึงตาสีผม ผมคิดว่าเดี๋ยวคงโดนตบอีกพั่วะ แต่แม่กลับถามผมว่า “เอ็งจะเอาอย่างไร” ผมตอบว่าถ้าเขาให้รองเท้าผมเป็นรองเท้าใหม่ทั้งสองข้าง (ได้ดาวเป็นรางวัล) ผมจะเดินไปบ้านคอมมิวนิสต์เองเลย รถไฟไม่ต้อง มัดดาเลนายิ้ม แม่พยักหน้า ซึ่งมีความหมายว่า ก็ได้